

А. С. Євтушенко,
аспірант кафедри публічної політики,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-0713-7012>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.20.178

КОНЦЕПТУАЛЬНО-СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

A. Yevtushenko,
Postgraduate student of the Department of Public Policy, Kharkiv National University named after V. N. Karazin

CONCEPTUAL AND STRATEGIC ASPECTS OF COMBATING CORRUPTION IN THE FIELD OF PUBLIC ADMINISTRATION

Статтю присвячено науковому обґрунтуванню та дослідженню проблематики концептуально-стратегічних аспектів протидії корупції у сфері публічного управління.

В контексті проведеного дослідження акцентовано увагу на тому, що незважаючи на численні заходи, що вживаються державою, спрямовані на профілактику, попередження та боротьбу з корупцією, дане протиправне явище все ще продовжує залишатися однією з основних загроз національній безпеці України. Особливу небезпеку становлять корупційні діяння, що здійснюються у системі державно-управлінської діяльності та публічного управління. Посадові особи використовують свої повноваження для вчинення заборонених законом дій, за рахунок особистих зв'язків приймають рішення у сферах, управління якими не входить до їхньої компетенції, виконують свої обов'язки лише за додаткову матеріальну винагороду тощо, а отже, підривається довіра населення до влади, її органів та представників. Відтак, проблематика пов'язана із сутнісним наповненням та виокремлення окремих характеристик корупції у державно-управлінській діяльності набуває особливого значення.

Показано, що корупційні правопорушення та корупція як сутнісне явище — це процеси, які можна подолати у державі та суспільстві лише належним чином виховуючи майбутніх громадян нашої країни, виробляючи в них поважне ставлення до закону та забезпечуючи основу свідомої реалізації права. Підкреслимо, що система державного управління, по суті, є конфліктною зоною. У ній переплітаються особисті інтереси державного службовця з громадськими інтересами, які реалізуються ним під час виконання посадових обов'язків. У зв'язку з цим заходи щодо протидії корупції в системі державного управління повинні мати комплексний характер. Передбачені законодавством механізми, спрямовані на протидію корупції, у тому числі на запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, повинні тісно переплітатися з заходами, спрямованими на пропаганду етичних, моральних цінностей, правове виховання. В той же час, перспективами подальших досліджень мають стати методики та алгоритми викорінення корупційних явищ на кожному етапі державно-управлінської діяльності.

The article is devoted to the scientific substantiation and research of the problems of conceptual and strategic aspects of the essential-spatial characteristics of the security of socio-economic systems in the period of transformational changes.

The article is devoted to scientific substantiation and research of the problems of conceptual and strategic aspects of combating corruption in the field of public administration.

In the context of the conducted research, attention is focused on the fact that despite numerous measures taken by the state aimed at prevention, prevention and fight against corruption, this illegal phenomenon continues to be one of the main threats to the national security of Ukraine. Corruption acts in the system of public administration and public administration pose a particular danger. Officials use their powers to commit acts prohibited by law, at the expense of personal connections make decisions in areas that are not within their competence to manage, perform their duties only for additional material remuneration, etc., and, therefore, the public's trust in the authorities is undermined, its bodies and representatives. Therefore, the problem related to the essential filling and highlighting of individual characteristics of corruption in state management activity acquires special importance.

It is shown that corruption offenses and corruption as an essential phenomenon are processes that can be overcome in the state and society only by properly educating the future citizens of our country, creating in them a respectful attitude to the law and providing the basis for the conscious implementation of the law. Let us emphasize that the state administration system is, in fact, a conflict zone. It intertwines the personal interests of a civil servant with public interests, which are realized by him during the performance of official duties. In this regard, measures to combat corruption in the state administration system should be comprehensive. Mechanisms provided by legislation aimed at combating corruption, including prevention and settlement of conflicts of interest, should be closely intertwined with measures aimed at promoting ethical and moral values, legal education. At the same time, the prospects for further research should be methods and algorithms for eradicating corruption phenomena at every stage of state-management activity.

*Ключові слова: корупція, держава, державне правління, протидія корупції, публічне управління.
Key words: corruption, government, state government, anti-corruption, public authorities.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Незважаючи на численні заходи, що вживаються державою, спрямовані на профілактику, попередження та боротьбу з корупцією, дане протиправне явище все ще продовжує залишатися однією з основних загроз національній безпеці України. Особливу небезпеку становлять корупційні діяння, що здійснюються у системі державно-управлінської діяльності та публічного управління. Посадові особи використовують свої повноваження для вчинення заборонених законом дій, за рахунок особистих зв'язків приймають рішення у сферах, управління якими не входить до їхньої компетенції, виконують свої обов'язки лише за додаткову матеріальну винагороду тощо, а отже, підривається довіра населення до влади, її органів та представників. Відтак, проблематика пов'язана із сутнісним наповненням та виокремлення окремих характеристик корупції у державно-управлінській діяльності набуває особливого значення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретико-прикладні аспекти дослідження проблематики корупції та її сутності у публічному управлінні знайшли своє відображення у наукових працях багатьох

вчених, зокрема роботи: Л.І. Аркуші, П.Д. Біленчука, А.В. Гайдука, В. Д. Гвоздецького, В.М. Гаращука, О.Ф. Долженкова, Н.С. Карпова, Ю.Г. Кальниша, Г.А. Матусовського, Є.В. Невмержицького, С.С. Рогульського, Б.В. Романюка, О.В. Терещука, В.М. Трепака. Водночас, питання пов'язані із дослідженням проблематики концептуально-стратегічних аспектів протидії корупції у сфері публічного управління ще не отримали належного теоретико-прикладного обґрунтування та дослідження, що також пов'язано й із мінливістю вітчизняного законодавства, його постійного оновлення та наповнення.

Внаслідок чого метою даної статті є наукове обґрунтування та дослідження проблематики концептуально-стратегічних аспектів протидії корупції у сфері публічного управління.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Управління є найважливішою умовою забезпечення життєдіяльності та цілеспрямованого розвитку суспільних та природних систем. Серед усіх видів управління державне управління займає особливе місце, що обумовлено наявністю потужної державної влади, яка поширюється на все суспільство, що встановлює пра-

вові норми та використовує механізми примусу для забезпечення дотримання всіма об'єктами управління встановлених правил поведінки. Державне управління має безперервний та циклічний характер, що об'єктивно обумовлено безперервністю суспільного розвитку. Завершується один цикл управлінського процесу, починається інший. У зв'язку з цим забезпечення законності в державному управлінні є одним із першочергових завдань і одним із ключових факторів [1, с. 320].

Слід констатувати, що корупція проникла сьогодні до всіх сфер державного управління. Посадові особи використовують свої повноваження для здійснення заборонених законом дій, за рахунок особистих зв'язків приймають рішення у сферах, управління якими не входить до їх обов'язків та повноважень, виконують свої зобов'язання [2, с. 19]. Подібні дії, згідно з соціологічними опитуваннями, підривають довіру населення до влади, її органів та представників.

Так, більше третини упевнені, що впоратися з проблемою корупції неможливо; 38% впевнені, що гарант держави докладе чимало зусиль, аби боротися з корупцією, але йому навряд чи вдасться досягти істотних успіхів, тому що корупція невикорінна [3, с. 107]. Падає довіра населення до органів державної влади. У зв'язку з цим у національних стратегіях із протидії корупції, пріоритетними визнано заходи, спрямовані на вирішення завдань у більшій мірі саме у сфері державного управління [4, с. 81]. В тому числі: вдосконалення правових основ та організаційних механізмів запобігання та виявлення конфлікту інтересів щодо осіб, які заміщають посади, за якими встановлено обов'язок вживати заходів щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів; вдосконалення механізмів контролю за витратами та звернення до доходу держави майна, щодо якого не надано відомостей, що підтверджують його придбання на законні доходи; підвищення ефективності протидії корупції у органах виконавчої влади та інших органах, активізація діяльності підрозділів з профілактики корупційних та інших правопорушень, а також комісій з координації роботи з протидії корупції; посилення впливу етичних та моральних норм на дотримання особами, які заміщають державні посади, муніципальні посади, заборон, обмежень та вимог, встановлених з метою протидії корупції та ін.

Як показує практика, основою будь-якого корупційного правопорушення є конфлікт інтересів, у тому числі всупереч інтересам держави [5, с. 11]. Урегулювання конфлікту інтересів — один із головних антикорупційних механізмів та водночас спосіб забезпечення належного функціонування службових правовідносин [6, с. 39]. Не випадково в Україні, так само як і в багатьох країнах світу, розроблено відповідні правові акти, що дозволяють реалізувати механізм виявлення та вирішення конфлікту інтересів.

В той же час, норми про конфлікт інтересів досить довго охоплювали лише одну категорію осіб — державних та муніципальних службовців. При цьому, наприклад, особи, які заміщають державні та муніципальні посади, особи, які працюють у підвідомчих організаціях, фактично виводилися з акту, що міститься в базовому законі про протидію корупції. Запорукою ефективності антикорупційної політики є комплексний підхід, що передбачає одночасне опрацювання проблемних питань

протидії корупції на всіх напрямках: від удосконалення законодавства до підвищення рівня правової свідомості. Будь-які заходи, спрямовані на профілактику та протидію корупції, будуть безглузді у разі відсутності належного правового виховання співробітників державного апарату [7, с. 73]. Правовий нігілізм державного службовця полягає у свідомому відторгненні суб'єктом закону, норм права, посадової інструкції та виборі іншого способу регулювання суспільних відношень з використанням службового становища та владних повноважень [8, с. 22]. При цьому держслужбовці практично перестають керуватися державним обов'язком і виконують приписи закону через особисті спонукання. Є кілька факторів, які впливають на даний стан речей. Багато працівників державного апарату виходять із того, що влада в нашій державі — це можливість задоволення головним чином особистих потреб, а не система вирішення суспільних проблем. Відсутнє гідне інформаційне супроводження престижу та значення державної служби [9, с. 105]. Безумовно, продовжувати боротьбу з корупцією потрібно, оскільки вона породжує велику кількість значущих проблем як для всієї країни, так і для кожного її мешканця зокрема. Незважаючи на всю складність боротьби з корупцією, мінімізувати її цілком реально, головне щоб і представники влади, і прості громадяни самі мали бажання викоринити дане явище в нашій країні [10, с. 184].

Як відомо, до вирішення будь-якої проблеми потрібно підходити комплексно, а отже, необхідна розробка комплексної системи заходів з обов'язковим включенням їх у плани протидії корупції. Наприклад, до таких заходів можна віднести: своєчасне інформування про правові акти, що регулюють питання управління та розпорядження публічною власністю (на офіційних сайтах уповноважених органів); підвищення доступності, відкритості та прозорості процедур залучення до господарського обігу об'єктів публічної власності за допомогою залучення на договірній основі спеціалізованих організацій для надання послуг з підготовки та організації торгів; проведення спеціальних профілактичних заходів серед посадових осіб, спрямованих на усунення проявів недобросовісного ставлення до виконання своїх службових обов'язків, зокрема недопущення їхньої корумпованості; розробка комплексу заходів щодо звітності про антикорупційну діяльність перед громадянами, з використанням засобів масової інформації. Таким чином, продовжувати боротьбу з корупцією потрібно, оскільки вона породжує велику кількість значущих проблем як для всієї країни, так і для кожного її мешканця зокрема. Також потрібно продовжувати додатково посилювати роль заходів і завдань, внесених до національного плану протидії корупції, більше того, незважаючи на всю складність боротьби з корупцією, мінімізувати її цілком реально, головне щоб і представники влади, і пересічні громадяни мали бажання викоринити дане явище в нашій країні.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Таким чином, можна зробити висновок, що корупційні правопорушення та корупція як сутнісне яви-

ще — це процеси, які можна подолати у державі та суспільстві лише належним чином виховуючи майбутніх громадян нашої країни, виробляючи в них поважне ставлення до закону та забезпечуючи основу свідомої реалізації права. Підкреслимо, що система державного управління, по суті, є конфліктною зоною. У ній переплітаються особисті інтереси державного службовця з громадськими інтересами, які реалізуються ним під час виконання посадових обов'язків. У зв'язку з цим заходи щодо протидії корупції в системі державного управління повинні мати комплексний характер. Передбачені законодавством механізми, спрямовані на протидію корупції, у тому числі на запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, повинні тісно переплітатися з заходами, спрямованими на пропаганду етичних, моральних цінностей, правове виховання. В той же час, перспективами подальших досліджень мають стати методики та алгоритми викоринення корупційних явищ на кожному етапі державно-управлінської діяльності.

Література:

1. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: вибр. наук. пр. Київ: НІСД, 2016. 527 с.
2. Вонсович О. С. Національна безпека України в умовах сучасних геополітичних змін. Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2017. Вип. 24 (2). С. 18—24.
3. Циба В. Т. Соціологія особистості : системний підхід (соціально-психологічний аналіз) : навч. посіб. Київ : МАУП, 2000. 152 с.
4. Марчук Є. Україна: нова парадигма поступу: аналітичне дослідження. Київ : Аваллон, 2001. 215 с.
5. Акімова Л. М. Сутнісна характеристика основних загроз в економічній безпеці держави. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2016. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1247>.
6. Мартиненко В. В. Загрози економічній безпеці України в контексті викликів глобалізації. Економіка та управління національним господарством. Економічний часопис-21. 2011. Випуск 7—8. С. 39—40.
7. Рокоча В. В. Трансформація системи національної економічної безпеки в умовах глобалізації світової економіки. Економічна безпека. 2014. № 10. С. 71—78.
8. Архирейська Н. В. Дослідження системних підходів щодо оцінки категорії "Економічна безпека". Ефективна економіка. № 8. 2013. С. 18—23.
9. Качкин А.В. Коррупция и основные элементы стратегии противодействия ей. Харьков, 2010. 163 с.
10. Кожушко А.С. Коррупция: социально-культурный и исторический контекст. Terra Humana. 2011. № 4. С. 183—186.

References:

1. Vlasjuk, O.S. (2016), *Nacional'na bezpeka Ukraïny: evoliuciya problem vnutrishn'oi polityky* [National Security of Ukraine: Evolution of Domestic Policy Problems], NISD, Kyiv, Ukraine.
2. Vonsovych, O.S. (2017), "National security of Ukraine in the conditions of modern geopolitical changes", *Naukovyj visnyk Dyplomatychnoi akademii Ukraïny*, vol. 24 (2), pp. 18—24.

3. Tsyba, V. T. (2000), *Sotsiologiya osobystosti: systemnyy pidkhid (sotsial'no-psykholohichnyy analiz)* [Sociology of personality: systematic approach (social-psychological analysis)], MAUP, Kyiv, Ukraine.

4. Marchuk, E. (2001), *Ukraina: nova paradigma postupu: analitichne doslidzhennya* [Ukraine: a new paradigm of progress: analytical research], Avallon, Kiev, Ukraine.

5. Akimova, L. M. (2016), "Essential characteristics of the main threats to the economic security of the state", *Derzhavne upravlinnja: udoskonalennja ta rozvytok*, vol. 10, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1247> (Accessed 03 October 2023).

6. Martynenko, V. V. (2011), "Threats to Ukraine's economic security in the context of the challenges of globalization", *Ekonomika ta upravlinnja nacionalnym ghospodarstvom. Ekonomichnyj chasopys-21*, vol. 7—8, 3 pp. 9—40.

7. Rokocha, V. V. (2014), "Transformation of the system of national economic security in the conditions of globalization of the world economy", *Ekonomichna bezpeka*, vol. 10, pp. 71—78.

8. Arkhireiska, N.V. (2013), "Research system approaches to evaluation category "Economic security", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 8, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2235> (Accessed 03 October 2023).

9. Kachkin, A.V. (2010) *Korrupciya i osnovnye elementy strategii protivodejstviya ej* [Corruption and the main elements of the strategy to combat it], Kharkiv, Ukraine.

10. Kozhushko, A.S. (2011), "Corruption: socio-cultural and historical context", *Terra Humana*, vol. 4, pp. 183—186.

Стаття надійшла до редакції 03.10.2023 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663